

šava se i važnost opere u obrazovanju, a napose pisanje dječje opere. Tako je Franjo Štefanović u razdoblju 1918.–1921. napisao četiri opere za djecu, a karakteristično je da su djeca izvodila operu. Pogled na *Šumsku kraljicu* opisuje u detalje tijek radnje u operi i poruku koju libreto poručuje slušateljima. Nakon uvodnih tekstova, na 21. stranici nalazi se libreto za dječju operu *Šumska kraljica*. Ilustracije (str. 22-23 i 94-95) koje potpisuje Vladimir Radibratović uklopile su se u dječje ozračje opere, crtežima su predstavljani operni likovi.

Partitura opere nalazi se na stranicama 24-88 i to je središnji i najvažniji dio ovog izdanja. Vrlo je pregledno napisana s precizno naznačenim tempima, glazbenom, dinamičkom artikulacijom i precizno potpisanim tekstom kod solista i zbora. Partitura je napisana za soliste, zbor i gudački kvartet, a potpisuje ju Svetozar Nešić. Podijeljena je na osam dijelova, uvod i sedam prizora, a svaki prizor ima naslov.

1. prizor – Dinko
2. prizor – Vilinska kraljica i vile
3. prizor – Ružica. Vile dolaze. Kasnija vilinska kraljica. Vile.
4. prizor – Ružica
5. prizor – Dinko
6. prizor – Ružica i stari patuljci, zatim patuljci
7. prizor – Ružica, Dinko, patuljci i kasnije vila

Zbirka fotografija na stranicama 89-93 i 96-101 prikazuje kako su se odvijale probe, pripreme za predstavu i samu predstavu te predstavljaju svjedočanstvo truda i zalaganja svih aktera u ostvarenju premijere nove izvedbe opere.

Na koncu knjige (str. 102) nalazi se podatak da je ponovna premijera opere

održana u Novom Sadu 8. svibnja 2022. godine u Kulturnoj stanici „Egység“. Navedena su imena solista, vila, patuljaka i orkestra. Kako sam nazočio koncertu opere *Šumska kraljica* Franje Štefanovića, mogu ocijeniti da je ukupni dojam te premijere na vrlo visokoj razini, od samih izvođača, solista, zbora, orkestra, scene, kostimografije, organizacije i svih koji su radili, podržali i sudjelovali u ponovnoj postavci i izvedbi opere.

Franjo Štefanović s dječjom operom *Šumska kraljica* ima mjesto u glazbenom svijetu, jer se kroz predstavu vidi da je bio u trendu tadašnjeg doba (početak XX. stoljeća). Zajednica se mora truditi sačuvati od zaborava Štefanovićevo djelo putem opernih izvedbi čime se ujedno promovira i zajednicu sa vlastitim velikanima.

Vojislav Temunović

Fenomen dječjih opera Franje Štefanovića, ur. Darko Polić, Zaklada „Spomen-dom bana Josipa Jelačića“, Petrovaradin, 2022., 62 str.

Knjiga *Fenomen dječjih opera Franje Štefanovića*, u izdanju Zaklade „Spomen-dom bana Josipa Jelačića“ iz Petrovaradina, sadrži tekstove nekoliko autora koji su na sveobuhvatan i analitički način obradili fenomen dječje opere Franje Štefanovića. Oni su osvijetlili ulogu njegovog stvaralaštva u kulturno-povijesnom kontekstu Petrovaradina i Novog Sada, u razdoblju prije i nakon Prvoga svjetskoga rata.

Široj javnosti nedovoljno poznat, učitelj i glazbenik Franjo Štefanović rođen u Petrovaradinu 1879. godine, najpoznatiji kao autor dječje opere „*Šumska kraljica*“, bio je početkom XX. stoljeća

nositeljem kulturnog i društvenog života u Srijemu. Stotinu godina kasnije njegova ideja da djeca izvode operu uklapa se u suvremene trendove obrazovnog procesa u kojem učenici aktivno sudjeluju u vlastitom glazbenom obrazovanju. Namjera knjige je upoznati širu javnost sa stvaralaštvom pripadnika hrvatske nacionalne manjine, što su i najvažniji ciljevi Zaklade, te afirmirati stvaralački opus Franje Štefanovića kako bi se njegova djela ponovno uključila u suvremeno glazbeno obrazovanje.

Nakon uvodnih riječi urednika izdanja Darka Polića, slijedi poglavlje „Opera Šumska kraljica Franje Štefanovića u kontekstu izvođenja dječijih i „pravih“ operskih dela – Školske i amaterske produkcije u ambijentu Novog Sada i Petrovaradina poslednjih decenija 19. i prvih decenija 20. veka“. Autor teksta je muzikolog, redoviti profesor Akademije umjetnosti Sveučilišta u Novom Sadu, dr. Bogdan Đaković. On je stvaralaštvo Franje Štefanovića (1879. – 1924.), ponajprije njegovu najpopularniju dječju operu „Šumska kraljica“ (1919.), stavio u kontekst pojave sličnih glazbeno-scenskih djela za djecu. Autor je napravio paralelu s ostvarenjima Štefanovićevog suvremenika, srpskog kompozitora Petra Krstića koji je među prvim domaćim autorima stvarao dječje glazbeno-scenske komade. Autor konstatira da Štefanović u svojim djelima ne odstupa od slične tematike ključnih europskih opernih rješenja realiziranih u glazbenom pravcu romantizma poput drugih nacionalnih škola i zaključuje da Štefanović zauzima iznimno važno povijesno mjesto na prostoru novostvorene države Južnih Slavena.

Slijedi poglavlje povjesničarke Ivane Andrić Penava, „Franjo Štefanović:

Glazbeni opus i rad s djecom“, u kojemu pokazuje da svestranog Petrovaradinca, Srijemca i Hrvata Franju Štefanovića s pravom ubrajamo među petrovaradinske velikane kao što su ban Josip Jelačić, Ilija Okruglić, Stanislav Preprek. Nakon kratke biografije Franje Štefanovića, uz opis tadašnjeg Petrovaradina, Autorica navodi široku lepezu njegova djelovanja. Zanimljiv je podatak da je opera „Šumska kraljica“ krajem 1980-tih godina bila uvrštena u vojvođanski program glazbenog odgoja za 3. razred osnovne škole. Andrić Penava dalje sumarno navodi Štefanovićeva glazbena djela, uz popis muških i mješovitih zborova, samopjeva za glas i klavir, crkvenih skladbi i harmonizacija.

Autorica poglavlja „Opera pripada deci“ je dr. Nataša Tasić, teoretičarka izvođačkih umjetnosti, profesorica strukovnih studija na Akademiji odgojno-medicinskih strukovnih studija u Kruševcu. U svom tekstu govori o tome da je razumijevanje suštine stvaralačkog pothvata Franje Štefanovića na polju

glazbeno-scenske literature neodvojivo od šireg društvenog konteksta. Tadašnja kulturna klima obilježena je kontradiktornošću, progresivna je ali i ukorijenjena u prošlosti. Poput mnogih skladatelja u većim gradovima, i Štefanović je bio predstavnik konzervativne struje i njegovao romantičarski glazbeni jezik. Njegov je značaj, kaže autorica, u tome što se stvarajući operu koju izvode djeca, pridružio najaktualnijim pedagoškim tijekovima.

Glavna rukovoditeljica izvedbi opere „Šumska kraljica“, profesorica solfeđa i muzičke kulture u Muzičkoj školi „Isidor Bajić“ u Novom Sadu, Ana Kovačić, u intervjuu je pojasnila tko je sve surađivao u izvedbi opere od kako je, sto godina nakon nastanka, u XXI. stoljeću počeo njezin obnovljeni život, to jest od kada je ponovno postavljena na scenu. Opera se počela izvoditi kroz suradnju s Petrom Pifatom i HKPD-om „Jelačić“, a u izvedbi sudjeluju učenici solo pjevačkog i gudačkog odsjeka Muzičke škole „Isidor Bajić“ u Novom Sadu uz korepeticiju nastavnika škole. Dirigentica suvremene postavke opere „Šumska kraljica“ Ana Kovačić, koja s entuzijazmom radi s djecom na izvedbi opere, kaže da se stotinu godina nakon nastanka „Šumske kraljice“, ostvaruje prvobitni cilj – da se djeca upoznaju s operom kao složenim glazbeno-scenskim djelom.

U knjizi su i dva priloga, novinara Marka Tucakova („Priča iz svijeta u kojem se dobro dobrim vraća“) i bivšeg dugogodišnjeg predsjednika i kulturnog djelatnika HKPD-a „Jelačić“ Petra Pifata („Inicijativa za izvođenje opere Šumska kraljica Fondaciji Novi sad 2021 – Evropska prestonica kulture“).

Knjiga je obogaćena fotografijama, a na kraju se nalazi i sažetak na engleskom jeziku. Urednik izdanja je Darko

Polić. Izdanje je sufinancirala Fondacija „Novi Sad – Evropska prestonica kulture“. Lektoriranje za srpski jezik uradila je Nataša Antić-Češljarić, a priprema i dizajn djelo je Luke Prstojevića.

Nela Skenderović

Pedeset i dvije nedjelje tradicijske kulture u Tavankutu, ur. Ivica Dulić, HKPD „Matija Gubec“, Tavankut, 2023., 74 str.

U nakladi HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta objavljena je publikacija *Pedeset i dvije nedjelje tradicijske kulture u Tavankutu*. Riječ je o katalogu sabranih tekstova i fotografija o izložbama koje su priređene u razdoblju od 1. 9. 2021. do 31. 8. 2022. godine postavljenih u *pendžeru* (prozoru) mjesne Galerije Prve kolonije naive u tehničar slame. Urednik kataloga je Ivica Dulić, dizajn naslovnice uradila je Martina Stantić, a tehničku pripremu Thomas Šujić. Publikacija je tiskana u 300 primjeraka u tiskari Rotografika u Subotici.

Katalog na 76 stranica u formatu 21 x 21 cm, čitatelju nudi sadržaj u nekoliko cjelina: nakon predgovora „Kroz pendžer u svijet“, slijedi bogat fotografski eksponat svih izložaba raspoređenih kronološkim redoslijedom s naslovnom temom, razdobljem prikazivanja i autorima. U posljednjem dijelu publikacije nalazi se četrnaest tekstova koji su pratili određene postavke kroz godinu, a katalog završava popisom svih predstavljenih izložbi.

U predgovoru, nakon što je dočarana dinamična smjena prizora života kroz prozor seoske galerije, autorica Katarina Čeliković naglašava doseg ovakvog kulturnog pothvata: „Kroz svoj pendžer Tavankut se prikazao svijetu bez granica“ (str. 6). Osim otjelotvorenih postavki,